

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10., in 20., dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 50 n., za pol leta 75 n. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

PRIMORSKI LIST

Boučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

Vse za vero, dom, cesarja!

Uredništvo in upravnništvo mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema oglase in naznanila po pogodbi.

Odgovorni urednik in izdajatelj: J. Marušič.

Lastnik: Konsorcij „Primorskega Lista“.

Tiska: Hilarijanska tiskarna.

Naš položaj.

Liki razburjeno morje tulilo in gro-melo je še ob otvoritvi po naši zbornici. Na levi pripravljali so se zopet, da z divjo obstrukcijo preprečijo vsako redno delovanje.

Toda naenkrat so se na levi zjasnila vremena. Obstrukcije, razsajanja ni več. Nemci so se otresli komande Wolfv in Schönererjev ter se mirno posvetujejo o nagodbenih predlogah. Ugnal jih je grof Thun s paragr. 14 naše ustave, ki mu dovoljuje, ako parlament ne deluje, potom posebne cesarske naredbe uveljaviti nagodbo.

Pa tudi na desnici se je jelo oblačiti. Oblaki dvigali so se iz slovanske krščansko-narodne zveze, v kateri so zastopniki treh najbolj zatiranih narodov Slovencev, Hrvatov in Rusinov. Tri dni so se posvetovali, je-li ostanejo v večini ali izstopijo. Zmagala je zmernejša smer. Naši zastopniki ostanejo v večini v kolikor ni vladna, vlado pa bodo presojali po nje dejanjih.

Zadnje dni pa je grof Thun predsedal. Dognati hoče nagodbo, a to mu je mogoče le z pomočjo desnice. Zato hoče sedanjo večino preosnovati v vladno in ministerstvo v ministerstvo desnice. Poklical je v ministerstvo zastopnika kat. ljudske stranke bar. Dipauli-ja, kateremu pa bodo kmalu sledili še drugi zastopniki desnice v ministerstvo.

Vlada torej išče opore na desnici, isti desnici, na kateri stoje Slovani, med njimi tudi Slovenci in Hrvatje. Mnogo časa je grof Thun premišljal, kje si dobiti zaslombo, iskal je pri Nemcih, a slednjim se moral obrniti do onih, kateri so bili dosedaj teptani in izkoriščani.

Dejstvo pa je, da vlada išče opore pri Slovanih in z njimi tudi pri slovensko-hrvatskih zastopnikih.

In naši poslanci? Sklenili so, da ostanejo v večini v kolikor ni vladna ter hočejo vlado presojati po njenih dejanjih. Dosledno svojemu sklepu torej ne morejo in ne smejo kar tako iti v večino. Naši zastopniki so že mnogo let hlapčevali v ladi; podpirali vsako vlado trdno prepričani, da tem potom kar največ pribore za svoj narod. Toda žalostna skušnja nas uči, da sta slovenski in hrvatski narod delala tlako, za plačilo pa prejemale bič, kakor nekdanj grajšinski kmetje. Toda tlake je odveč. Jugoslovanski zastopniki vedeti morajo poprej, kaj hoče vlada storiti za Slovence in Hrvate. Imeti morajo zagotovilo, da se odpravijo vsaj najbolj krivične krivice, da naša naroda dosežeta vendar enkrat vsaj enakopravnost. Mi vemo, da se krivice, ki jih je sistem leta in leta zadajal našemu narodu, ne dajo odpraviti čez noč, to pa vendar smemo tirjati, da vlada takoj prične resno delovati na odpravo sedanjega sistema.

Ko je posl. Povše grofu Thunu predložil pisane zahteve Slovencev, Hrvatov in Rusinov, sprejel ga je grof Thun sila prijazno, a takoj dostavil da ne more takoj odpočiti, da mora zahteve preštudirati, in kar bode opravičeno, bode tudi storil. Ali naj se s takimi obljubami zadovolje naši poslanci? Nikakor ne. Dokler ne bode točnih in jasnih zagotovil, od tedaj jim ne kaže vstopiti v večino. Obljub imamo že polne koše, zato nas lepe obljube ne smejo premotiti, in naj prihajajo tudi od moža, ki je izjavil, da se ne smatra samo s svojo besedo, nego tudi s svojo vestjo zavezanega, ravnopravnost slovanskih narodov v državi pošteno izvesti, a morajo biti dejani hočemo. Po dejanjih bomo sodili.

Zopet o Raiffeisnovih posojilnicah.

(Dalje in konec.)

Razdruženje je pri Raiffeisnovih posojilnicah le redko. Saj pa tudi nimajo

zadružniki od razdruženja nobenega dobička. Ako se posojilnica razdruži, se ne razdeli rezervni zaklad med zadružnike, ampak ostane v občini, v kateri se porablja obresti reserovnega zaklada za gospodarske namene. Da se posojilnica razdruži, treba, da glasujejo za to 2/3 vseh udov, naj so pri dotičnem občnem zboru prisotni ali ne.

Kako da grè posojilnici in hranilnici, vedó najbolje oni, ki jo upravljajo odborniki, gotovo premožniši ljudje — občinari. Če bi bila kaka nevarnost, bi bili oni prvi, ki bi se pobrigali, da bi se jej izognila posojilnica. Sicer pa se za take slučaje more sklicati izreden občni zbor, ako se je zanj izrekla vsaj 2/3 zadružnikov. Nevarnosti ni torej nobene!

Umestno se mi zdi, omeniti na tem mestu moža, čegar ime se večkrat čuje in sloye: Schulze-Delitsch. Navajam ga, da uvidimo razliko, ki vlada med upravo njegovih posojilnic in posojilnic Viljema Raiffeisna. Ob istem času, kakor Raiffeisen, a ne da bi vedela drug za drugega, je ustanovil Schulze-Delitsch svoje denarne zavode. Ti veljajo obrtnikom v mestih in trgih in so zanje velike koristi, ker jim preskrbljajo denar za naku-

povanje surovin in drugih stvari, ki jih rabijo v svoji obrti. Ti kreditni zavodi dovoljujejo za posojila le kratke obroke, kar je tukaj popolnoma prav, ker pride obrtnik večkrat do denarja kakor kmet. Da bi nabral v svojih denarnih zavodih dosti deležev in z njimi dosti denarja, za to je Schulze-Delitsch določil, da se letni dobiček razdeli kot dividenda po visokosti in številu deležev. In v tem obstoja največji razloček med obema zavodoma. Dividenda se torej razdeli po številu deležev: že itak bogati zadružnik si more tedaj nabaviti več deležev in dobi zato tudi večjo dividendo; potrebni obrtnik ima sicer to dobro, da dobi lahko vsak čas posojilo, dobi pa le majhen del od dobička, ker ga pogoltnejo lastniki mnogih deležev.

Tudi smejo ti kreditni zavodi svobodno razširiti svoj delokrog, med tem ko je Raiffeisnova posojilnica omejena samo na jedno občino ali jeden okraj. Zato se je pri teh kreditnih zavodih tudi že pripetilo, da so jim pristopili bogati možje, ki so v dosego prav visoke dividende špekulirali in s slabo špekulacijo tak zavod uničili. Tako v več krajih na Nemškem (Lohr, Düsseldorf).

Toliko mimogrede o Schulze-Delitschu. Vrnimo se k Raiffeisnovi posojilnici, ki je konečno tudi hranilnica. Dà, dà, hranilnica! Kako malo čuta ima dandanes ljudstvo za varčevanje! Denar ima polzek rep — pri mnogih še repa nima — in tako hitro odteče. Za vse mogoče nepotrebne in nekoristne stvari se izdaja denar, a potem se toži in toži, da ni mogoče izhajati. Na tak način, gotovo ne! Tudi temu hočejo odpomoči Raiffeisnove zadruge s tem, da združujejo s posojilnico tudi hranilnico. V tej hranilnici nalagajo denar tudi neudje. S tem, da se ustanovi v vasi hranilnica se zavzame za varčevanje tudi oni, ki bi drugače na to niti ne mislil. Doma hraniti denar ni varno; človek ni nikoli varen pred ognjem, tatovi in skušnjavami, ki manijo človeka, naj si nakupi še to in še ono. Kdor pa prinaša svoje denarce v hranilnico, jih bode kasneje nazaj dobil z obrestmi vred, in tedaj se bode z večjo svoto denarja tudi lažje pomogel v svojih delih.

Poslednja točka razprave velja zvezi med posameznimi zadrugami. Taka zveza je nujno potrebna. Ker velja boj zadrug oderuštju, katero hočejo zatreti

27

LISTEK

Moja doba in podoba.

Spisal Andrej Marušič.

(Dalje.)

Methoda. „Meine Herren“! — je rekel ravnatelj dr. Zindler v prvi konferenciji — „Die Methode ist individuell“. Če je to res, velja gotovo o meni. Ko sem postal katehet, nisem bil več novinec v učenju, saj sem že 10 let poučeval privatnike in javne gimnazijske dijake (v slovensčini) — in vendar sem se moral marsikaj učiti gledé methode in predmetov samih. Sedanji katehetje ne bi verjeli, kako je bilo pred 40-50 leti s pomočjo katehetsko literaturo. Kakor spravlja dandanašnji veroučitelje v zadrego strokovnega slovstva preobilnost, tako smo nekdanj stradali. Tem bolj sem posnemal način učenja po učencih, po njih zmožnosti in predomiki, njih mišljenji in govorjenji, po njih napačnih in pravih pojmi, po njih navadah in razvadah itd. Ko sem čez nekaj let našel pravi kolovoz, bil sem uverjen, da theoria, methodika je lepa reč, in potrebna, pa da tudi v italijanski priložnici „la pratica val più che la grammatica“ tiči zdravo jedro resnice. Da, preveril sem se, da gola theoria je v marsikterem pogledu — siva; spoznal sem, da — kakor „poëta nascitur, orator fit“, — tako tudi „catechista — fit“.

Kako sem prišel jez n. pr. do tega, da sem dajal bistvene besede in točke v vseh predmetih in razredih podrisavati? V methodiki kaj tacega ni; skušnja me je to učila. Če sem se hotel sam kaj na pamet navaditi, uredil sem si popred s podrisavanjem vrsto ali tečaj misli. Pri učencih sem sto in stokrat zapazil, da ne znajo razločiti jedra od lupine, bistvenih besedi ali stavkov od podredu in nevažnih; da ne znajo — tudi v viših razredih ne — logično čitati. Sicer je to skor navaden pogrešek tudi pri starejših in omikanih možeh; povdarjajo namreč v javnih govornih besedah, ktere nimajo nič v sebi, kar močno žali uho izvedenih poslušavcev. Tako podrisavanje v šolskih knjigah, ki so za naše razmere sploh preučeno pisane, bilo je posebno všeč šolsk. nadzorniku g. Stimpel-u; pohvalil me je na glas enkrat v II. razredu, zaradi tega.

Zakaj sem postal cel pedant gledé zemljepisnega razvedavanja (orientiranja), zlasti tukaj v mestu in okolici? Primerjal sem Jeruzalem in njega okolico Gorici, ali žalibog zapazil, da naši dijaki lastnega mesta lege ne poznajo. Ko sem jim razlagal, da naj si mislijo, da tam za našim Gradom je Kedron, Getsemani itd., pokazalo se je, da ne vedo, kje je to „za Gradom“ in kaj in kakó je tam. Učil sem jih vdariti v šoli z roko na 4 strani sveta. Zgodilo se je enkrat, da neki učencec v IV. razredu ni vedel, kje je naš „Grad“; peljem ga za roko iz sobe in še le tam — pa ne brž — je zagledal Grad, ki ga je imel vsak dan pred nosom! — Kje vstaja ali zahaja solnce po leti (iz šole gledé), kje po zimi, ni vedela znabiti večina mladine, ker ni bila od nikogar opozorjena, da naj se za to briga.

— Še večí križ sem imel z luno in njenimi spremembami. — „Ko so sli beriči Kristusa lovit v Getsemani, zakaj so vzeli s seboj svetilnice, saj je svetila luna“? „Kako vem jez, da je svetila luna“? „Ker tisti večer, ko so judje jedli velikonočno jaguje, bila je polna luna (ščip)“. etc. Tako smo prišli na „luno“, pri čemur se je pokazalo marsikaj nevednosti. — Na tak in enak način je prišlo ese pred moj „forum“. V tem pa, ko sem vse z ozirom na verouk učencem razlagal in si skušenj nabiral, uresničeval se je na meni rek, da „catechista — fit“.

Na gimnaziji ni treba več tiste methode po sekircalah in tistega pedantičnega detovodstva, kakor v ljudskih šolah, n. pr. nitreba, da bi gimnazijec, tudi celó v I. razredu ne, učiteljevo vprašanje vsakrat doslovno ponavljal. Veroučitelj in učencec se lahko prosteje gibljeta. Tako sem se jez držal mar-

sikah individualnih načel in navad, katerih nisem našel v pedagogičnih knjigah, pač pa mi jih menda potrjuje sv. Pisano. V Ekleziastu (Pridigarji, pogl. III.) namreč berem: „Vse ima svoj čas. Je čas moriti in čas ozdravljati; čas jokati in čas smejeti se; ... čas molčati in čas govoriti.“ „Moriti“ pomeni tu „kregati, svariti, kaznovati“. Do „joka“, vsaj do solz v očeh smo prišli večkrat. Ali — smejeti se!? Poslušajte izmed tisoč šolskih dogodkov tri.

Osel na ribjem trgu blizu šolsk. poslopja slovesno zatrobil; otroci — tudi že odrasli — se enoglasno srčno zakrohotalo — eine sonore Lachsalve. — Jez — kaj hočem otroško naravo zatreti? Ne, gledam, molčim in se sam pedagogično namuznem. Ko je osel vse svoje registre napevši svojo melodijo sklenil z interessantno kadenco, rečem patetično: „Similis simili gaudet“. „X., was heißt das“? Prestavljva X, prestavljva Y, jez: „Nein, die richtige Übersetzung lautet: „Ein Schimmel erfreuet sich des anderen Schimmels“ Zgodilo se je, da celó v srednjih razredih niso nekteri vedeli, kaj je „Schimmel“ in mnogi niso šale razumeli. — Po takih ali enakih enoličnost pretrgajočih intermezzo-ih sem resni pouk nadeljeval.

Katekizem pravi: „(Kristjan) mora to, kar v srcu véruje, če je treba, očitno z besedo spoznavati ali pričati“. Jez: „Po šoli pojdeš ti (vprašanec) domú — tje čez Travniki proti Rastelli, kaj ne“? U. „Da“. „Tedaj, kedar prideš iz šolske ulice, boš začel na ves glas vpiti: „Jez sem katoličan, jez sem katoličan“! (Učenci se sladko smeja). U. „Nee!“ Jez: „Kaj pa“? U. razlaga, kar je slišal v prejšnji učni uri.

Stal sem sred sobe pri klopih, kar naenkrat pri učencu zraven sebe nekaj zapazim (v III. razredu). Vzdigni ta 2 prsta, mu rečem. On vzdigne tri, kakor da bi prisegaval. To vidijo brž bližnji sošolci, potle vsi in se zakrohotalo, ker so brž razumeli vzrok „prisega“. Imel je namreč dotičnik prste rumene — od cigarët. Fant pobesi glavo, in jez rečem resno: „Smeh tvojih součencev naj bode za zdaj tvoja kazen“.

Sploh je bila moja priložnica: „Ridendo dicere verum“. S pomočjo zgledov ali analogij, gledé katerih mislim, da sem bil posebno srečen, znal sem pojme n. pr. „cerkev“, občinstvo svetnikov, „sakrament“ in sto drugih natančno razjasniti (sakrament sem primerjal bankovcu); podajal sem malim mleko, odraslim kruh. Veliko mi je koristilo v nižih razredih znanje jezikov in narečij naših učencev in pa to, da sem njih mišljenje, njih običaje itd. poznal. — Ker so bili učenci v svojem in nemškem jeziku slabo podkovani, moral sem biti nehoté tudi jezikoslovec in smem reči, da so se v mojih urah gotovo skor toliko naučili, kolikor v jezikovnih urah. Popravljajanje pogreškov se je pri meni tako unaravilo, da še zdaj težko molčim, če mi kdo v kaki družbi očitno napačno govori. Lahki (dečki) n. pr. imajo med drugimi to napako, da izgovarjajo s, kakor naš š („sono“ namesti „sono“); tudi to sem doživel, da mi je nekdo povdaril „altrési“ (altrézi) namesti „altrési“ (in to v II. razredu!)

Skrajšavaune učne tvarine mi je bila važna reč in sem dobro premislil, kaj in koliko naj izpustim, in to vse z ozirom na sedanje ali prihodnje razmere in potrebe mladine. — Mimogrede naj tu nekaj omenim. Enkrat me je nekdo zatožil, da sem v katekizmu nekaj izpustil, češ, da navlašč, ker mi dotična partija ne diši! To ni malenkost za kateheta. Ni bilo sicer treba opravičevanja od moje strani, ker me je „sodnik“ v tej reči — dobro poznal. Sicer pa je bila moja opravičba v mojem in drugih učencev katekizmu očitna. Imel sem namreč navado, da sem na čelu vsake naloge zapisoval dan in letnico, in tudi učenci so morali tako zapisavati. Katekizem je tedaj kazal, kteri dan sem dotični odlomek razlagal in naložil. — Veste pa, kaj je tožnika zapeljalo, da je mislil, da je bil tisti odlomek izpuščen? Bukve nekega norčastega učenca, kteri je igraje s svinčnikom eno stran znabiti nehoté prečrtal. — Gospodje kateheti! „Uomo avvisato — mezzo armato“! (Dalje prih.)

po vsod na deželi, zato treba, da se v dosego tega smotra združijo k skupnemu delu vse zadruge. Ker je dalje namen Raiffeisnovih posejilnic dajati kredit ali posredovati za kredit, je tako združenje tudi vsakako potrebno. Zdaj ima jedna zadruga preostanek, zdaj zopet druga primanklaj, in zato se morajo zadruge druga drugo podpirati, druga drugo izpopolnjevati.

To bodi kratek obris postanka, uprave in koristi Raiffeisnovih posejilnic.

Kdor je pazno sledil pojedinim točkam razprave o Raiffeisnovih posejilnicah, lahko uvidi, kako velikega pomena so za povzdigo našega gospodarstva. Nasprotno jim more le oni, ki nima srca za ljudstvo, ki išče le sebi dobička.

Živimo v časih, ko treba, da se drug drugega trdno oklepamo v uspešno odbijanje tujih navalov. Pojedinec mora pasti, njegova sreča in rešitev obstoja edino le v zvezi. Zveze nam tedaj treba, zato se združujemo! Na jeziku se nam večkrat glasi sladka beseda domovinske ljubavi, — tu se nam nudi prilika, tu pokažimo, da vé tudi res srce za to, kar jezik pravi. Naš narod je kmetiški narod, in ta narod — propada. Še ni prepozno, še ga je mogoče rešiti. S svetinjo sv. vere rešimo mu tudi obstoj, rešimo mu tla, katera ga žive, in na katerih sami stojimo. Krepko dvigajmo zastavo organizacije, pod njo združujemo osamljene dele našega naroda. V organizaciji je naša moč, v organizaciji poraz naših nasprotnikov! Ne plašimo se napadov zagriženih protivnikov, pač pa snujmo po mili nam zemlji slovenski Raiffeisnove posejilnice, narodova gmotna neodvisnost bodi nam smoter skupnega borenja!

Zato pa: „Živela moška požrtvovalnost! Živela krščansko-socialna organizacija!“

Politični pregled.

Notranje dežele.

Notranji politični položaj je sedaj jasen. Združena levica, ki je dosedaj nagajala vladi, se je nenkrat sprevrgla v poslušno dekle vlade. Storila je to skoraj gotovo iz strahu, pred slovensko-klerikalnim ministerstvom, s katerim jim je žugal grof Thun. Do tega pa v Avstriji ne sme priti, dokler še diha kak nemški Mihalj. Tako je grofu Thunu pomagano. Levičarji mu ne bodo nagajali, Poljaki mu ostanejo zvesti, Čehe pridobi z kakim novim ministerskim mestom, nemška katoliška ljudska stranka je že tudi privezana. Tako bo sprejeta nagodba nespremenjena, kakoršna bodo hoteli Mažari in grof Thun je rešen vseh nadlog in težav.

Trgovskim ministrom namesto odstopivšega dr. Bärnreiterja je imenovan baron Dipauli.

Državni zbor v prvem branju razpravlja o nagodbnih predlogah. Govorili so razni poslanci, seveda vsi proti nagodbi v sedanjih obliki. Govorila sta tudi grof Thun in dr. Kaizl. Predloge so se izročile odseku 48 mož v pretresovanje. Vsi so se izjavili na to, da se o nagodbi obravnava ter se ista zavrne parlamentarnim putem. Le Wolf, Schönerer in tovariši še tulijo, ter tako vsemu svetu kažejo, da se niso nič naučili pa tudi ne pozabili.

Poslanec dr. Gregorič in tovariši so vprašali pravosodnega ministra zaradi zadnje italijanske obravnave proti „Soči“, dr. Ferjančič radi znanega sklepa graškega nadsodišča proti slovenskim razpravam, poslanec dr. Gregorec radi raznih imenovanj nemških uradnikov za slovenske kraje. Žičkar je interpeliral radi nemških poštinih uradnikov.

Vnanje države.

Na Filipinih, na katerih sedaj gospodarijo Amerikanci, je vzbuknil nov upor, ki preti biti še mnogo nevarnejši nego dosedanje ustaje.

Danska kraljica Lujza je umrla v starosti 81 let. Pokojnica je bila zelo milosrdna in usmiljena vladarica, ter je igrala v politiki čisto zelo važno vlogo.

Veliki nemiri so bili v Parizu. Po pariških ulicah se je 3. oktobra nabrala nebrojna množica ljudstva, ki je kričala: Proč z židi! Smrt izdajcem, drugi precej manjši del pa: Živel Zola, Dreyfus. Polica ni mogla vzdržati reda in prišlo je do krvavih pretepev. Podkupljena židovska svojat je bila obročena ter kot divja padla po nasprotnikih Dreyfusovih obževalteljev. Po mnogih ulicah so bile krvave sledi po trotoarju.

Kitajskega cesarja so umorili. Mati cesarica ni bila zadovoljna z evropskimi novotarijami, ki jih je hotel mladi cesar vpeljati tudi v Kini. Mati se ga je s silo znebila, ter sedaj sama vlada.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. V Davči je posestniku Freilihu zgorela hiša z vsem blagom. — Na dolenski železnici so mej postajama Trebnje-Mirnapec otvorili novo postajališče z imenom „Ponikve“. — V Zatičini so stari cistercijski samostan zopet izročili prvotnemu namenu. Slovesno otvorjenje samostana je bilo 4. t. m. — Na ljubljanskih gimnazijah je letos 923 učencev. — Deželnozborna volitev za Kranj-Loko bo 26. t. m. — V nedeljo so bili po presvitem knezoškofu na Brezjah slovesno nastavljeni frančiškani v novem samostanu.

Na Štajerskem. V Doličah pri Vitanju so vrgli stari občinski odbor, ki je nemški uradoval. — Dež. poslanec dr. Rosina se je poročil z gč. Lino Robič, hčerjo drž. poslanca. — V Remšniku je neki prismojen deček zažgal hišo Julije Erjavce. — Slovenje-graški okrajni glavar je prepovedal shod kršč. socialnega društva „Naprej“ na Paki, „ker bi bil za javno varnost nevaren“. Smešno, pa žalostno! — Na Dobrni so zmagali Slovenci pri občinskih volitvah. — V Gradcu so pri občinskih volitvah zmagali nemški nacijonalci.

Na Koroškem. Za notarja v Železni kaplji, izključno slovenskem okraju, je imenovan Val. Schwarzl, nezmožen slovensčine. — V Šnihelu nad Pliberkom je strela ubila Heleno Zluberšek. — V Trgu se je ustrelil davkar E. Krikava. — V Celovcu so otvorili zavod za slepce.

Dopisi.

Iz Gorjanskega. Krasen in velečasten dan za gorjansko dahovnico je bila nedelja žalostne M. B. Že tri dni poprej so zvonovi in topiči oznanjali, da bo v Gorjanskem lepa slovesnost. Na to nedeljo je namreč preč. g. komenski dekan blagoslovil novi stranski altar, ki ga je izklesal domači umetnik Jožef Petelin iz kararskega in repentaborskega marmorja.

Novi altar pa je zahteval tudi nov kip žalostne Matere Božje. Tudi tega smo oskrbeli pri Franč. Schmalz v Gröden na Tirolskem. Kip, je v resnici pravo umetniško delo, napravi res globok vtis na gledalca. Novi altar in kip staneta nad tisoč gld. In vse te stroške so se pokrile z miloščino, katero so zlagale gorjanske žene in dekleta. Čast njim! Med vnanjimi dobrotniki moram imenovati preblogo pokojno gospo. Jožefo Folie, ki je že l. 1882 v ta namen podarila 300 gld. Bog ji je že povrnil.

Slovesnost sama je bila res sijajna. Vsa vas je bila praznično odeta, ozaljšana z zelenjem. Celu dva slavoloka sta pričala o navdušenju gorjanske mladine. Ob poludanski uri je preč. g. cekan s spremstvom blagoslovil kip, na kar se je razvila krasna procesija iz kuračišča po vasi proti cerkvi. Med procesijo so peli Marijine pesmi ter molili sv. rožni venec. Kip so nosila belooblečena dekleta. Po dokončani procesiji je domači g. kurat razlagal navzočim Marijino žalost. Njegove besede so poslušalce ganile do solz. Nato je sledila slovesna sv. maša. Slovesnosti so se udeležili obojni starešinstvi z župani na čelu, krajni šolski svet in šolska mladina pod nadzorstvom obeh gg. učiteljev. Srčna jim hvala.

Pripomniti moram, da je to že druga nova naprava v gorjanski cerkvi v tekočem letu. Pred kratkim je cerkev dobila novo prižnico in stole iz rumenega koroškega macesna. Prižnico in stole je izdelal mizarški mojster Jožef Cigoj v Vrtovinu. Moža hvali delo in priporoča nizka cena.

O priliki zopet kaj.

Od nekod. Nedavno sem zopet kolovratil po naši slovenski domovini. Ko sem se slučajno mudil na Notranjskem, zvedel sem res nekaj zanimivega. Da so konsumna društva narodni stranki trn v peti, je že pač znano. Da bi pa ista spravili v kar najslabšo luč, poslužujejo se posamezniki vseh mogočih, če tudi nepoštenih, sredstev. Tako je neki krčmar v Starem trgu poslal po četrtino vina v tamošnje konsumno društvo. To vino je šlo skozi več rok, ter so je slednjič poslali v Klosterneburg na poskušnjo. Preiskava je dokazala, da vino ni pristno. Na to so ti močje vložili ovadbo pri okrajnem glavarstvu v Logatec. Glavarstvo je takoj odposlalo komisarja pl. Hofbauerja v starotrško konsumno društvo, v katerem je takoj vzel poskušnjo od vseh vin. Ta vina so tudi odposlali v Klosterneburg, a odgovor se je glasil, da so vina popolnoma pristna. Sedaj pa človek razmišlja, kako je to mogoče, da vino, katero so krčmarjevi tovariši poslali, v poskušnjo ni bilo pristno, isto vino pa, poslano po

glavarstvu, je bilo popolnoma naravno. Seveda so takoj razobnali po „Narodu“, da konsumna društva prodajajo petijot, a sedaj previdno molče. Seveda kdo bo popravil krivico. Sicer pa bo vsa zadeva končala pred sodiščem, kjer se tudi najbrže dokaže, kako je vino konsumnega društva v rokah krčmarjevih postalo nepristno. Mene je zadeva zanimala, zato sem jo priobčil, v pouk in razvedrilo čitateljem.

NOVICE.

Gorica.

Gg. naročnike opozorimo in prosimo, da se vendar enkrat spomnijo listov, ter določijo naročnino. Ob samem zraku listi ne morajo izhajati.

Zlate maše. Včeraj je obhajal veleč. g. Frančišek Zoratti petdesetletnico mašništva. V mestu je bilo veliko zanimanja. Nič čudo, saj je celih 48 let bil „Pré Francisc“ v Gorici pri sv. Ignaciju. Ob 11. uri bila je slovesna sv. maša s popolno orkestro. Petje po stari navadi. Odbor ki se je sestavil, da dostojno počasti zlatomašnika poklonil ma je darove. Izdal je tudi spominsko knjižico, v kateri je med drugim kratka zgodovina cerkve in župnije sv. Ignacija. Obsojati pa moramo pesem „godoba Zorattija“ pisana v Furlanščini. Goriski Zorutti — je napravil slab poklon zlatomašniku. Veleč. g. Zorattiju nekdanjemu duh. pomočniku v Gigariju in pri sv. Luciji na Mostu: Bog živi. —

Preč. msg. Ivan Kumar bivši vojaški kapelan, župnik pri sv. Ignaciju in dekan v Bovec, sedaj častni kanonik v Gorici je obhajal svojo zlato mašo 23. sept. t. l. v kapelici sester sv. Križa v Rimu. Veleč. msg.: Na mnoga leta!

Oboliel je veleč. g. Ivan Rojec, kurat biljenski. Zdravi se pri smiljenih bratih v Gorici.

Vrlega gospoda priporočamo v molitev.

Imenovanje. G. Oldrih Vovsky v Tominu je imenovan c. kr. gozdarskim komisarjem istotam.

Duhovske premembe. Č. g. Stefan Kodrnac gre iz Gorenje Tribuše za kaplana v Komen, na njegovo mesto pride č. g. Anton Plesničar, kapelan v Podmelcu; č. g. Kristijan Štiblj, kapelan v Volčah, gre za kurata v Novake; č. g. Evgen Jordan gre za vikarja v Tapogliano; č. g. Maksimilijan de Pelca za vikarja v Brumo; č. g. Stacul Karol v Brumi je imenovan župnikom v Ajello, č. g. Maghet Karol gre iz Biljane za kaplana v Ločnik Novo nastavljeni so č. g. Petercel Henrik za kaplana v Biljah; Gerbec Anton za kaplana v Volčah in Knavs Valentin za kaplana v Podmelcu.

Misijon začne dne 23. Oktobra v Avčah, kateri bo skozi 8 dni.

Trgovska obrtna zadruga v Gorici je v minolem m. imela 100.058-37 kron prometa. Stevilno združnikov je dne 1. okt. znašalo 942. Lep napredek!

Kat. slov. delavsko društvo v Gorici je najelo društveno sobo v semeniški ulici št. 9. I. nadstropje in to s 15. dnem t. m. V prihodnji številki naznamo poslovni red, da bodo delavci vedeli kako se ravnati.

Petje v goriških cerkvah. Pred nedavnim časom je „Prim. List“ nekaj omenil o petju v cerkvi sv. Vida na Placuti. Kdor misli, da so rezke besede kaj pomagale se moti. Nadaljnije slavni pevci svoj špas. Tako izgovarjajo sloj, kaj pomagale se moti. Nadaljnije slavni pevci svoj špas. Tako izgovarjajo sloj, pesmi, da je človeka sram; da lahko rečemo, da naša kluhinejo. Kaj njim mar, da ljudstvo ne more se moliti in dati svoje dolžnosti ne spolnujejo. Tako je, kjer obhaja svoje zmagoslavje plačana poulična druhal, katera drugače nikdar ne vidi cerkve od znotraj. Imeli smo lepo petje. Ali fakinaža ga ni marala. Meseca maja pret. leta je s silo motila majnikovo pobožnost, c. k. strazi so morale red vzdrževati v — cerkvi. Zmagala je fakinaža. In zdaj imamo petje, da najzadnja hribovska vas ne takega. Žalostno! Ali ni nobenega, da bi nam pomagal?

Več župljanov.

Hranilnica in posojilnica v Št. Petru, vabi uljudno vse ude in prijatelje na izredni občni zbor, kateri bo 16. oktobra ob 4. uri v prostorih bralnice „Slovenske Zveze“.

Kateheti in potnina za pouk. Od raznih strani čujemo tožbe, da duhovniki, ki v šolah izven duhovnije poučujejo krščanski nauk, še dosedaj niso prejeli nakazane potnine. Č. gg. povemo, da so finance šolskih zalogov v posebno

slabem stanju, ter so se morali tudi gg. učitelji praznih žepov s pobotnicami povračati iz Gorice. Najbrže je poklicana gospoda mnenja, da so kaplani in učitelji zakopani v denarjih ter lahko čakajo na one bore noviče. Toda dejansko je vse drugače; to dokazujejo kričeče tožbe, prihajajoče od vseh strani.

Umrl je v Tomaju g. Franc. Černe veleposestnik in c. in kr. stotnik v pokoj. Pokojnik je tast sežanskega okraj. glavarja dr. P. Laharnarja. N. v. m. p.

Nesreča. Pretekli teden je peljal neki voznik z Kanalskega visoko naložen voz slame v Gorico. Vrhu voza je sedela neka ženska. Blizu Plavij se je voz, najbrže pri umikanju, nagnil in žena je padla z voza po bregu do Soče. Žena je močno poškodovana, ter so je prepeljali v goriško bolnišnico.

Iz Solkana smo prejeli zelo oster dopis proti okrajnemu šolskemu svetu, ki noče še zidati novega šolskega poslopja v Solkanu.

Dopisa ne moremo objaviti.

Ako pa je kje potrebno šolsko poslopje, je potrebno v Solkanu. Trorazrednica je, a vsaka šolska soba v drugi hiši. Šolske sobe so prave praveate luknje; jedna soba leži prav med gnojšči, iz katerih po leti puhti ne baš preprijeten duh. V teh luknjah je natlačeno vse polno otrok, saj jih nad 300 obiskuje solkanske šole. Potem pa je treba povdarjati, da je Solkan obrten kraj, ter treba pred vsem skrbeti za temeljno izobrazbo mladine. Z polidnevni podukom je pri toliki množici otrok pač težko doseči mnogo uspeha. Zato Solkan nujno potrebuje štirirazrednico in celodnevni nauk. Čas je pač že skrajni, da se zgane šol. svet okrajni. Potem ni čuda, ako naši obrtniki vedno zaostajajo za drugimi. Skrbimo pred vsem za izobrazbo, potem bo že napredek.

„Corriere“ in „Sentinella“, besnita in jaykata ob enem, da je groza. Stroga odredba od strani vlade radi slev. šole jima ne da miru.

Do sedaj protežirana klika jo je vendar enkrat skupila. Čas je bil skrajni.

Splašen konj. V petek popoldan se je splašil pred žensko bolnišnico konj vprežen v voziček. Dirjal je proti Gradu in potem proti stolnemu trgu navzdol. Z vso silo zadel je z glavo ob stebar oboka in padel mrtev.

V Temnici je pretekli teden zgorela hiša in hlev Janeza Stantič. Kako je ožen nastal ni znano.

Brestovica. Koliko človek prenese ako je udan v voljo božjo, priča nam žena Marija Umek, katera je pred kratkim v Brestovici na Krasu padla s poda na živo steno ter se močno poškodovala na životu. Ravno to ženo je v mladih letih modras pičil in pred 6. leti v hlevu vol probodel.

Vse tri nesreče pa je z veliko potrpežljivostjo pretrpela.

Zadnji izgredi. Čuje se govoric, da so nekateri radi zadnjih izgredov v Nabrežini, zaprti mladenčji v Trstu pi smeno se potražili kako dolgo morajo stradati v ječi, in da ne pustijo nobenega k njim. Luccheniju še smodke kupujejo, naše pa pustijo da stradajo.

Nesreča. Posestnik Andrej Perš iz Podtravnja, kuracije Ročinj, je klatil kostanj. Veja se mu vromi, mož pade in čez pol ure bil je mrtev. 38 letni mož ostavil je ženo z dvema otrokoma. Previdnosti treba povsodi.

V Doberdolu je mnogo oseb bolnih na „mačuhu“ (tifus). Že od 25. avgusta t. l. razsaja in zdaj pa je skoro v vsaki hiši že kak bolnik in 3 so do sedaj že umrli.

Nesreča. Dne 4. t. m. se je vozeč iz Gorice g. učitelj iz Doberdolu pri Mirenskem pokopališču iz voza prevrnil ter desno roko na laktu zlomil — katero so mu pa č. usmiljeni brati v Gorici zopet naravnali. Upa se, da se kmalu zaceli, ker se je hitro pomagalo. Šola je zaradi tega in zaradi mačuha zaprta.

Kakor so že vajeni! Italijanski poslanci goriški so interpelirali radi dogodkov v Nabrežini in Devinu: Ne oziraje se na izmišljena dejanja, ti ljudje naravnost trde, da so slovenski prvaki in časopisje pravi provzročitelji izgredov.

Iz Tržiča (Mopfalcone). Kako ne- lojalni in nestrpni, da smo mi Slovenci, kakor so nas naši italijanski dež. poslanci v deželnem zboru svojih interpelacijah slikali in kako znosni in patrijotični pa da so Furlani sploh — se tudi iz tega razvidi, da je v „Tržiču“ zahvala našega presv. Cesarja do svojih narodov — po trgu le v nemškem in italijanskem jeziku prilepljena. med tem, ko je ona v slovenskem in hrvaškem jeziku kakor po navadi kondiciral slavni municipij! Prašamo — je li to prav in

pošteno? Kaj bi Lahji rekli, ako bi mi Slovenci tako delali? In vendar je tudi v Tržiči mnogo Slovencev, ki bi po namenu Nj. Veličanstva morali zvedeti kaj o tej zahuvali.

Junaštvo laške vlade. V Milanu so oblasti zaplenile škatljice, ker so igrate — papeževo himno.

Kranjski nemškutarji. Cerkvenemu uradu na Goriskem sta došla nedavno dopisa, ki dokazujeta, da je na Kranjskem še vedno po starem. Prvi dopis je iz občine Zagorice. Uradni občinski pečat nosi besede: *Gemeindeamt in Sagoritz*. Drugi pa je iz Cirknice. **Uradni župnijski pečat nosi besede: Pfarrent in Zirknitz.** „Primorski List“ je predlanski poročal, da je celo slovensko županstvo ljubljansko poslalo v naše Sabrele nemški dopis. No, ponosni pa so, ponosni, na Kranjskem z nemščino! Primorci, Korošci, Stajerci, le borite se za svoje narodne pravice, „Kranjec moj vam osle kaže keran Buzgely“.

„Der Süden“. Vrli list „Der Süden“ so, kakor znano, ustanovili gg. državni poslanci hrvatskega in slovenskega naroda ter zastopa odločno koristi in težnje imevanih dveh narodov. A mimo tega bori se ta časopis dosledno za slovensko vzajemnost, koja nam jamči, da se bodo naši narodni idejali prej ali slej vendar izpolnili. List „Der Süden“ ima pa tudi nalogo, da na temelju resnice in prava seznanja tuji svet z našimi odnosi in težnjami, ter da pobija neresnico, katero o nas vedno razširjujejo neprijateljski nam časopisi židovsko-nemški, madjarski itd. Odkriva pa tudi grozne krivice, ki se nam i Hrvatom godé. *Od nas je odvisno da zagotovimo obstanek temu neustrasnemu sobojevniku na publicističnem polju, ter da mu podamo tudi sredstva za ojačenje in potrebni razvoj.* Na Slovenskem je še v mnogih imovitih rodbinah, v kavarnah, gostilnah itd. nemških, Slovincem in Slovanom sploh protivnih listov. *Odstranimo ta židovsko-nemški otrov in naročimo se na list „Der Süden“.* Ta list izhaja 1. in 15. vsakega meseca z obilno in zanimivo vsebino. Ker se mogó še številke od meseca augusta prejeti, znaša naročnina do konca leta samo eden goldinar. Uredništvo in upravnštvo je na Dunaju I. Plankengasse 4.

Kdo ukaže? Neki okraj. Šol. svet je naročil nedavno šolskim vodstvom, naj se udeležé s šol. mladino zadržnice po Nj. Veličanstvu dné 17. ali 21. t. m. Kolikor, jaz to reč ujemem, moglo bi kako svetno oblastvo izprostiti si pri duhovniku — naravnost ali posredno — izredno šolarsko sv. mašo ob gotovem dnevu in uri v kak poseben namen. Kako pa pridemo do tega, da svetno oblastno kar prosto — naročuje — šol. vodstvom — zadržnico (t. j. mrtvaško mašo), in to še na take dneve, ko je to — zabranjeno po cerkvenih pravilih? Tudi 1. 1889 je bil došel podoban „ukaz“ za črno mašo od okraj. sol. sveta ob enaki priliki. Prosimo vendar malo — — O.

Za Alojzijevišče (XV. izkaz 1898) so poslali: Preč. g. E. Pirch 10 gl. Bl. g. Anton Skolaris 20 gl. Preč. g. Frančišek Zoratti ob priliki svoje zlate maše dne 9. t. m. 20 gl.

Bodi naš zavod topla priporočen č. duhovščini in drugim posvetnim dobrotnikom, posebno še slavnim občinskim zastopom! Vsem dobrotnikom izrekamo prisrčno hvale in obljublamo, da bodo otroci zanje molili. Zlatomašniku kliče mo: Na mnoga leta!

Društvo „Šolski dom“. (XXII. izkaz od dne 30. junija do 14. julija) Kot ustanovniki z doneskom 100 gl. so se oglasili: Slavno županstvo St. Frjan; Kaučič Janez, tergovec v Gorici; Dovgan Janez, posestnik v Gorici; Valentinčič Stefan, kuratat v Mirniku; ženska in možka podružnica sv. Cirila in Metoda v Tolminu.

Vplačali so: Reja Iv., gostilničar v Gorici, na račun ustanovnine še 25 gl., Pri veselici v St. Andrežu nabrano 7 gl. 7 kr., Po upravnštvu „Soče“ kakor v 52. št. iz dne 1. julija izkazano 229 gl. 25 kr., Duhovnik iz naših gorá na saldo ustanovnine 40 gl., Cibič Anton, dekan v Črničah, letnino za 1898. 10 gl., Kaučič Janez, tergovec v Gorici, na saldo ustanovnine 95 gl., Ceket Fran, vikar v Štjaku 4 gl., Primožič Matej, sodnik v Tolminu, na račun ustanovnine 20 gl., „S. G.“ 10 gl., Munič Jože ob Sv. Lucije ob Soči 5 gl., Munič Peter 2 gl., Čigon Josip, cerkvenik v Gorici 1 gl., Dovgan Janez, posestnik v Gorici, ustanovnine 100 gl., Kenda Matija, učitelj v Vočah 1 gl., Duša Ana, gospica 1 gl., Podreka Kati 50 kr., Kenda Marija, gospa 50 kr., Stres Marija, učiteljica 50 kr., Bernik Frančišek, gostilničar v Vočah 40 kr., Fortunat Tomaž iz Kozaršča

50 kr., Fortunat Matevž iz Kozaršča 50 kr., Fortunat Fran iz Čiginja 50 kr., Manfreda Andrej 50 kr., Po upravnštvu „Soče“, kakor v 54. št. iz dne 8. julija izkazano 125 gl. 72½ kr., Kokoše Frančišek, učitelj 3 gl. 50 kr., Ženska in možka podružnica sv. Cirila in Metoda v Tolminu ustan. 100 gl., Skupaj 781 gl. 44½ — Vsled prejšnjih izkazov 16.836 gl. 62 kr. — Do 14. julija došlo v gotovini: 17.618 gl. 6½ kr.

(XXIII. izkaz od 14. julija do 1. avgusta).

Kot ustanovniki so se oglasili: Slavno županstvo v Biljani s 100 gl., slavno županstvo v Kobaridu s 100 gl., slavno županstvo v Šempasu s 100 gl., in slavno društvo „Edinost“ v Ajdovščini s 100 gl.

Vplačali so: Upravnštvo „Soče“, kakor v 56. št. z dne 15. julija izkazano 41 gl. 45 kr., Neki duhovnik ob italijanski meji 2. obrok ustanovnine 10 gl., Zamorec v A. Vugovi gostilni pri Sv. Luciji 7 gl. 30 kr., Kobarški štirje možje, štirje raki 4 gl., Slavno županstvo v Kobaridu 1 obrok ustanovnine 50 gl., Kos Simon, vikar v Opatjeselu, izplačal ustanovnine 100 gl., Povodom tombole v St. Petru darovali srečni dobivalci: Val. Jug iz Solkana 2 gl., Bandel Andrej iz Podgore 1 gl. 67 kr., Dornik Anton iz St. Petra 1 gl. 67 kr., Fornazarič Anton iz St. Petra 1 gl. 66 kr., Rojic Anton iz Gorice 1 gl. in Perrot Jernej iz Gorice 1 gl. 50 kr.,

Podkuknik plačal na račun ustanovnine 10 gl., Slovensko bralno in podporno društvo v Gorici na saldo ustanovnine 50 gl., Fonzari Ivan, veleposestnik v St. Mavru 20 gl., Občina Štanjel na Krasu 20 gl., Čisti dohodek tombole v St. Petru (Alozijevišče je dobilo 100 gl.) 400 gl., Županija Šempas 1. obrok ustanovnine 20 gl., Vozniki, ki so vozili kamenje „Šolskemu domu“ (glej št. 56. „Soče“) 15 gl. 95 kr., Kovačič Matija, c. kr. nadstražnik v p. v Idriji pri Bači 50 gl., V Ajdovščini nabrali v veseli skupščini povodom ne baš prjetnega slovesa od bisera bralnega in pevskega društva, od glavnega tešitelja ajdovsko-šturskih tamburašev ter najintimnejšega prijatelja 15 gl., temu dodal g. K., ker se ni mogel udeležiti te odhodnice še 1 gl., Vesela družba na Gorjanskem je zložila v Blažičevi gostilni v nazočnosti g. kurata, g. župana in predsednika „Nar. doma“ 2 gl. 50 kr., Neimenovan dobrotnik za dekliški zavod „Šolskega doma“ 1000 gl., Društvo „Edinost“ v Ajdovščini na račun ustanovnine 90 gl., Rutar Simon, c. kr. profesor v Ljubljani, na saldo ustanovnine 30 gl., Zbrani gostje v Čepovanu, praznujoči župnikov god. (všteta 2 gl. za ž. klo buk, prodan na dražbi) 12 gl. 50 kr., Kovačič Ignacij, veleposestnik pri Sv. Luciji, na račun ustanovnine še 10 gl., Zamorec požrl pri Karlutu v Volčah 5 Jakil Andrej, tovarnar v Rupji, na saldo ustanovnine 20 gl., Po vpravnštvu „Soče“, kakor v 58. št. z dne 22. jul. izkazano 73 gl. 42 kr., Po upravnštvu „Soče“, kakor v 59. št. z dne 26. jul. izkazano 60 gl. 60 kr., Skupaj 2.080 gl. 37 kr. — Vsled prejšnjih izkazov 17.618 gl. 6½ kr. — Do 2. avgusta došlo v gotovini 19.698 gl. 43½.

Odbor „Šolskega doma.“

Trst Istra.

Zlato mašo preč. gosp. župnika Trevena so Svetovčanec kar najslavnejše obhajali; pokazali so mu ob tej priliki svojo ljubezen in svojo hvaležnost.

Ravnatelj pošte in brzojava v Trstu je imenovan dr. Felicetti, višji svetnik na poštne ravnateljstvu v Gradcu. Dosedanji ravnatelj g. Pokorny, gre za ravnatelja v Gradcu.

Za glavnega učitelja na učiteljsku v Kopru je imenovan nadučitelj v Kamniku g. Fr. Spintre.

Tudi v Poreču so bili izgredi proti Italijanom. Kakih 50 poreških kmetov je hodilo po Poreču ter kričalo: „Morte agli Italiani“ (Smrt Italijanom in „Morte ai signori“ (Smrt gospodji) pa „Viva l' Austria“. Žandarmerija jih je bila razguala, nekatere pa vtaknila v luknjo.

Značilno za razmere v Trstu. Mestni svetovalec Bratos je interpeliral, zakaj se je izgotavljanje kostimov za mestno gledališče izročilo neki imozemski tvrdki, vsled česar je zgubilo delo 60 domačih delavcev in so sedaj — brez kruha. Tako je. S tržaškim, torej tudi slovenskim, denarjem se pitajo tvrdke v prekoluzkem kraljestvu, domačini-delavci pa gladu umirajo.

Izgredniki na puljski galeriji-opreščenji. Razsajaji na galeriji puljske zbornice, ki so tako nesramno postopali

proti hrvatskim zastopnikom, so bili te dni v Rovinju oproščeni vsake kazni.

Šolske takse v Istri. Deželni odbor v Poreču je naznanil občanom, da so odpuščene šolske takse za l. 1897-98 za l. tečaj 1898-99 pa da so znižane na tretjino t. j. 2 gl. Ali je bilo pač pravično terjati šolske takse od ljudstva, ki nima niti šol, niti kaj jesti.

Koliko velja tobakov dim. je razvidno iz statistike. Mesec julij se je pokadilo tobaka za 26 milijonov goldinarjev. „Kratkih“ so pokadili 118 milijonov, portorik 38 mil., knb 54 mil., viržink 10 mil., trabuk 9 mil., britanik 15 mil., regalitas 3 mil. Cigaret-sultank se je pokadilo 23 mil., sport 20 mil. damskih 134 mil., ogrskih cigaret pa 103 milijone.

Žalostno jubilejno leto. Letos je petdesetletnica laške konstitucije. Podlistkar Flaminio judovskega lista „Neue Freie Presse“ piše o tem: Videl sem slavnost v Rimu. Presenetilo je vse, tako hladno, tako ledeno v nemarno je gledalo ljudstvo, kako se bliža kralj v sprevodu po Via Nazionale. „To je pogreb druge vrste“, mi je zašepetal prijatelj na ulo . . .

Židovska nesramnost. Neki poljski list poroča: Soproga bankirja J. v Lvovu je čitala nekje, da se pariške dame, ki hočejo dolgo ohraniti lepoto, kopelje v mleku. To poskuša sedaj tudi ona. Vsako jutro zgodaj se pripelje pred bankirjevo hišo mlekarški voz necega židovskega liferanta. Sluge neso posode z mlekom v kopelji, kamor pride lepa bankirka kopat se za četrt ure. Po kopelji gre bankirka še nekaj časa spat, sluge pa stočijo mleko zopet nazaj v posode in mlekarški voz se odpelje v mesto na trg, kjer se proda vsak dan vse mleko. Bankirka plača za „posojeno“ mleko dva goldinarja na dan.

Preširnov spomenik. Pri nas je že tako! Slovenci smo sangvinčni narod. Vsake nove ideje poprimemo se z vsem ognjem navdušenega srca, a čez noč, ko prespimo tisto navdušenje, loti se naših src neka apatičnost in brezbriznost, ki je svojina jedino le našega naroda. In kakor se kaže ta vladnost v mnogih slučajih, javlja se posebno sedaj na jasn način, ko se gre za nabiranje za Preširnov spomenik. Navdušenje za nabiranje radovoljnih prispevkov je hipoma prenehalo, kakor da je izginilo to važno podjetje kar čez noč z dnevnega reda. Vzdravimo se torej iz brezdelnega mrtvila in začnimo po tolicih brezbriznih dneh s podvojenno silo z nabiranjem za spomenik našemu Orfeju, ki je toli ljubil Slovincstvo, da so mu „solze iz domovinske ljubezni lile“ in ki je nosil v dneh našega narodnega spanja v srci plamenec željo, da zbudil bi Slovincstvo celo! Na delo tedaj!

„Hovder, hovder, hovder“

ali šaljiva slovnica.

(Dalje; sp. A. M.)

O „Ločniku“ piše gosp. Balič:

„Zdaj pa spraviva se urno na *Ločnik*, ker tukaj sva si v resnici navskriž in je moj poglavitni namen, posebno o tej besedi natančneje razpravljati.“

Vi, Monsignor, meuite, da kaže pisati: „*Ločnik*“, a jaz pravim, da je edino pravo: „*Ločnik*“. In res, *Ločnik* je in ostane pristno slov. krajno ime, kakor: *Kamnik*, *Vojnik*, *Rudnik*, *Motnik*, *Zgonik* itd. In kakor izvajamo *Kamnik* iz *kame-na*, *Rudnik* iz *rude*, tako izvedemo naravno in brez težave *Ločnik* iz „*loke*“.

Besedo „*loka*“ pa so izgovarjali naši prededje z nosnikom o, torej: *lonka*. To nam pričate imeni dveh vaših in sicer: *Lonche* = Predloka (v Osapskem dekanatu v Istri) in: *Lonca* = *Lonka* v onem delu Furlanije med Vidmom in Palmo, kjer so bivali nekdanji Slovenci. Ti dve imeni pišejo naši Lahji še vedno takó.

Pa tudi pri goriških Slovincih je bil nosni on nekdanj domač. To nam svedoči mej drugim samostavniki: *ronkalica* ali *rončelica*, v katerem se je še ohranil. Ta beseda je tudi pri Furlanijah udomačena; omeniti pa je, da izgovarjajo oni le polovico te besede, namreč: *ronka* t. j. prvotno roka, potem roč ali ročica (ital.: manubrio) in v širjem pomenu še le znači *rončelico* t. j. sekiro s širokim čelom in kratkim ročem. „*Ronsea*“ je slovincno z *rončelico* eno in isto, a rabi Furlanom izključno za klujecek = fauč = falx.

Če je pa bil nosnik on pri naših prededjih in navadi, rabili so ga gotovo tudi za *Ločnik* ter izgovarjali: *Ločnik*, ako je to ime res izvedeno iz *lonka*.

In res, tudi v besedi *Ločnik* najdemo staroslovenski on. To nam priča

Hermelindina listina iz l. 1170., katero sta priobčila v Vidmu č. gg. Ivan Trinko in Jožef Jušič l. 1890. V njej je razloženo zapisan kot prodajalec nek *Adalbero de Lonsnic*.

Ker so pa naši prededje izgovarjali nosnik o hohnjaje, so ga popačili Lahji spočetka v duhu njih jezika v *un*, primeri: *longo* in *lungo*. Kasneje so izbacnili še *n* in ostal je čisti *u*. Zato čitamo v najstarejših listinah „*villa Lunzeniga*“ mesto „*Lonzeniga*“, kakor tudi *Runzina* mesto *Ronzina*. V poznejših listinah pa ni o staroslovenskem nosniku v tej besedi nič več sledi. Slovenski potomci pa so sprevergli omenjeni nosnik polagoma v zamolkli poluglasni *v*, ter ga obranili do naših dni, odtod: *Ločnik*, iz *Ločniha*. *Ločničan*, *rončelica*. Dobro se še spominjam, kako smo tekali paglavci za nekim Ločniškim beračem, ko je prihajal svoje dni z bisago v St. Peter, kričaje za njim: Miha z *Ločniha*, Miha z *Ločniha*!

Če ste slišali (kar pa težko verujem) med našim ljudstvom v tej besedi včasih *u* mesto poluglasnega *v*, je to vsled novejšega furlanskega npliva. Gotovo je, da se je furlanski *Lucinis* (= *Lusiniš*) prelevil iz *Ločniha* (*Ločnižana*), in iz *Lucinis-a* se je mučno porodil nemški *Luzenei*. Obe obliki pa, zlasti nemška, ste veliko mlajji od prej navedenih, ker ni dvoma, da so nastale furlanske pokveke slovenskih krajnih imen še le potem, ko so se bili nekdanji furlanski Slovenci do dobrega potujčili in niso mogli več prav izgovarjati slov. besed. Takó so tedaj naredili iz *Ločniha*: *Lucinis*, iz St. Andreža: *St. Andrat* (v kojem je še slov. *Andraž*), iz Renč: *Ranzin*, iz Škrj: *Scarin*, iz Orehovelj: *Racolián*. Še bolj pa so se pokvarila ta imena, ko so jih začeli zapisovati v duhu italijanskem. Furlansko-slovenski St. Andrat je postal potem kar čez noč *St. Andrea*, iz *Ranzana* smo dobili *Ranziano*, iz *Scarian-a* *Schariano*, iz *Racolian-a* *Raccogliano*, iz *Bukovice* *Buccavizza*, *) iz *Kravjega* (furl. *Craui*): *Crauglio*, iz *Škodobače* (furl. *Škodovača*): *Scodovacca*, iz *Gradišča* (furl. *Gradischia*): *Gradisca*, iz *Sredipolja*: *Radipuglia* itd. in cum gratia in infinitum.

Pa porečete: ako izvajate *Ločnik* od *loke*, mora biti to tudi topografski resnično. No, kar se tiče tega, menim, da lepših lok in ločic, kakoršne so ravno v *Ločniški* katastralni občini težko kje najdete. Med prijaznimi holmci (*Podbrdo*, *Tabonavac*, *Sisnik*, *Briska*) se razprostirajo mnogoštevilni bujni travniki, rodovitne njive, krásni vinogradi (*Luženca*, *Ovčica*, *Bratnje*, *Gline*, za *Konjicami*, *Podrtije*, *Vilavde*) med katerimi se vijejo kakor kače tihi potočki in čili studenci, kakor: *Buka*, *il patč* (t. j. *potok zacet žogovj*), *Bjenik*, *Sarčica*. O deževju zelo narasejo potoki ter se razlivajo po senožetih, narejajo mlake in tu pa tam v ozkih strugah globoke bezne „*roje*“ imenovane. Tü leta kos na hladni vodotok si gasit žejo in se kopat, tü leta po vlažnih tleh stikat za hrano, tödi se žaré zlatičam rumene glavice, tukaj se vrste tožne jelše in vrbe s ptujo akacijó. Ako pregledamo ta v resnici vilinski kraj s Kalvarije ali s kacega družega sosednega hriba, priznali bomo nehoté, da je to pravi in pristni *Ločnik* t. j. *compléx* večjih in manjih senožet, ledin in travnikov, obkoljenih od nizkih, deloma vinorodnih, deloma zaraščenih gričev. (Dalje prih.)

*) Župnik St. Peterski *Hieronim Catta* piše v svojem urbarju iz l. 1569. vselej: *Bucaviza*, *Orecoiano*, *Souodne*, ker ni namenoma teh imen pačil. — *St. Andrat* za St. Andrež sem dobil v prvi St. Peterski krstni knjigi že l. 1589. *Rubia* za Rubije tudi že l. 1590. Renče sem čital v isti in drugih knjigah: *Ranzano*, *Sigismundus plebanus in Renzah* (leta 1603); *Paulus de Ranzhan*, *Rinzano* in *Renzano*. V Rihenberskih matrikah sem čital vselej: *Reuzano*, ker je vas dobila ime po *Renc-u*, potoku, ki se izliva v Ipavo tik pod vasjó. V istih knjigah se najde: *Botuie* in *Botuia*, iz česar so ptujci skovali: *Batuglia*. Ravno tako: *Aidauzina* in *Aidauzina*, iz česar je nastala laška: *Aidussina*. Takisto *Schamarié* mimo *S. Maria* in *Samaria*. Nadalje: *de Vitulia*, *de Senpass* in *de Shenpassio*. V II. krstni knjigi Kanalski sem čital str. 9, da je bil nekdo krščen 14. okt. 1640.: a R do Dno Simone Samiz Plebano *sancti Simipasi* (in absentia Curatorum). V isti knjigi str. 10 čitamo razložno: *Hrasteniza* (in ne *Kresteniza* ali *Cristinizza*, kakor napačno pišejo drugi). Sploh najdemo v starih matrikah in urbarjih marsikaj zanimivega gledé pisave naših krajnih in osebnih imen.

Pis.

Ant. Koren,

trgovec v Gosposki ulici, prodaja razno lončarsko, porcelanasto in stekleno blago, reže in vklada šipe v okna, reže in napravlja okvirje za zrcala in podobe.

SAUNIC & DEKLEVA

V GORICI

v Nunski ulici šte. 14-16.

Velika zaloga

šivalnih strojev

in dvokoles

raznih sistemov kakor tudi iz BOMBUSA.

Lastna mehanična delalnica za popraviljanje dvokoles in nikliranje.

Naznanjam preč. duhovščini in veslavlavnemu občinstvu v Gorici in z dežele, da sem otvoril lepo urejeno

brivnico

na Travniku šte. 21, (zraven Paternolijeve knjigarne in loterije.

Obljubujem točno in hitro postrežbo, ker sem preskrbljen z 3 delavci. — Prodajam tudi profuma. — Toplo se priporočam udani

Anton Pucelj,
brivski mojster.

C. kr. priv. krojni aparati

M. POVERAJ

krojaški mojster in trgovec v Gorici na Travniku h. št. 22, niže loterije.

Bogata zaloga vsakovrstnega blaga, gotovih oblek, perila, in vse priprave za obleke za vsaki stan. Za preč. duhovščino cingulum, zavratinke, talarje in cerkvene kape.

Blago prodajam tudi na meter tako po ceni, da vsakaterega vabim na ogled letošnjega razstavljenega blaga, in sicer le v prvem nadstropju.

Edina slov. zaloga dežnikov in solčnikov ter dežnih nepremočljivih plajščev. — Sprejem tudi naročila za izdelovanje raznih oblek (jakete, pellerine, have-loke) tudi za dame po najnovejši modi.

Vse po nizki ceni.

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici, ulica Morelli 12

priporoča prečastiti duhovščini in cerkvenim predstojnikom svojo delavnico za izdelovanje

cerkvene posode in orodja.

Staro blago popravi, pozlati in posrebrni v ognju po najnižji ceni.

Da si morejo tudi bolj revne cerkve naročiti cerkvenega kovinskega blaga, olajšuje jim to s tem, da jim je pripravljen napravljati blago, katero se izplačuje na obroke. Prečast. p. n. naročevalec si obroke sam lahko določi.

Pošilja vsako blago poštnine prosto.

Anton Doljak

ognjar

v

St. Petru pri Gorici hiš. 37

se priporoča slav. občinstvu za obilna naročila umetnih ognjev, papirnatih možnarjev, raket, raznih ognjenih koles, barvanih bengaličnih lučij za cerkvene slovesnosti in razne veselice. Postrežba točna in po najnižji ceni.

Odlikovan fotografski atelier

ANT. JERKIČ

v Gorici

na Travniku št. 11,

podružnica v Trstu na Akvedotu šte. 25

priporoča se svojim rojakom v mestu in na deželi.

Ed. Pavlin,

v Gorici

v Nunskih ulicah št. 10.

nasproti gostilne „Belega Zajca“ usoja priporočiti preč. duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo nagrobnih vencev vsake vrste, rož za cerkve, palm, šopkov za nove maše in poroke, voščenih sveč, mrtvaških oblek, rakev vsake velikosti, zlatih čerk, lesenih stajal za palme, zlatih loncev, svilnatih trakov vsake širjave in barv, črno rumenih, trobojnic bisernih vencov, papirja (manšete) za šopke, papirja v vsakih barvah za izdelovanje cvetlic.

Belega in črnega papirja in zlatih nog za rakeve, zlata za olepšanje.

Vse po najnižjih cenah

Opozarjam tudi da tiskam črke na perilo in sprejemam vsa v to stroko spadajoča dela.

P. n.

velečastitim gospodom duhovnikom

dovoljujem si naznanjati, da sem ravnokar dobil

veliko zalogo:

I. novih katekizmov, katere je predpisal prečastiti nadškofjski ordinarijat za poučevanje krščanskega nauka;

II. podobice raznih svetnikov in svetnic s podpisanim slovenskim imenom in nekatere s slovensko molitvijo zažej. Podobice so jako lepe in primerne za spominke in darila otrokom in so zelo nizke cene, 100 od 30 kr. do 2 gl.

III. Priročna knjiga (liber intentionum) za vpisovanje sv. maš;

IV. papir, kovert, peresa itd. do najboljših in naj finejših vrste.

vse po najnižjih cenah.

Katekizmi in druge šolske knjige proti plačilu 5 kr. odbitka na goldinarju.

Za naročila priporočam se najljubneje ter bivam

odličnim spoštovanjem udani.

G. Likar.

V Gorici, 19. sept. 1898.

VNARSKO IN SADJARSKO DRUŠTVO

ZA BRDA

v GORICI

Prodaja naravne in pristne briske pridelke

po zmernih cenah.

Zaoga pristnih briskih vin: burgun deca rizlinga, modre frankinje in druge.

DESERTNA VINA

Sedež društva je v Gorici, ulica Barzellini št. 20.

Anton Fon

klobučar in gostilničar v Semeniški ulici ima bogato zalogo raznovrstnih klobukov in toči v svoji krēmi pristna domača vina ter postreže tudi z jako ukusnimi edili. Postrežba in cene jako solidne.

Gosposka ulica št. 14 (blizu lekarne Gironcoli).

Podpisanec uljudno naznanja slavnemu občinstvu da otvori 13. oktobra t. l.

Novo zalogo pohištva, ogledal, slik itd.

v Gosposki ulici št. 14 (blizu lekarne Gironcoli).

Dajalo se bode tudi na obroke, bodisi mesečne ali tedenske. Zagotavlja točno postrežbo in ukusne izdelke po najnovejših zahtevah te stroke. — Nadejaje se obilega obiska iz mesta in dežele, belježi z odličnim spoštovanjem

Anton Breščak.

Gosposka ulica št. 14 (blizu lekarne Gironcoli).

Gosposka ulica št. 14 (blizu lekarne Gironcoli).

Daje se tudi na obroke.

Daje se tudi na obroke.

FRANC LEBAN

srebrar v Gorici

ulice Municipio št. 8.

Priporoča se prečastiti duhovščini cerkvenim predstojništvom in podpirateljem domače umetnosti v najnatančnejše izdelovanje monštranc ciborjev, kelihov, tabernakeljnov i. t. d.

Strelovode iz bakra v ognju pozlačene najboljše iznajdbe, kakor tudi vsakovrstno popravo in pozlačenje.

Staro blago popravi, pozlati in posrebrni. Vse iz najboljše kovine v poljubnem slogu in po nizki ceni.

Svoji k svojim!

E. SUSTERŠIČ & C.

v Stoln ulci št. 13 nasproti velki cerkvi.

Usojata si priporočati slavn. občinstvu in rojakom svojo

Veliko zaloga krojnega (manifakturnega) blaga

vsake vrste za možke in ženske obleke, kakor tudi vsake vrste modernega blaga za vsak stan, perilo in cvilih iz prvih tovaren, volno in žimo za blazine itd.

Vse se prodaja po jako znižanih cenah in se ne bojimo nobene konkurence. Postrežba je točna.

Vsaki naj se prepriča

Vsaki naj se prepriča

Svoji k svojim!

Prva slovenska trgovina z železjem

KONJEDIČ & ZAJEC

prej G. Darbo

GORICA — pred nadškofijo št. 9. — GORICA

Priporočata po najnižjih cenah svojo bogato zalogo najboljšega štajerskega železa in ploščevine raznega obrtniškega, poljedelskega, vinogradskega in pohišnega orodja. Prevzemata naročila za vse stavbe in podjetja. Glavna zaloga za Gorico in okolico izdelkov c. kr. priv. tovarne; pripoznano najboljših kotlov od g. Nussbaum-a v Ajdovščini po tovarniških cenah.

Edina zaloga najboljšega koroškega acalon in terescian jekla. — Zaloga Portland in roman cementa. — Česar ni v zalogi priskrbi se nemudoma.

Kupujeta staro železo in kovine po najvišji ceni!

Vsako naročilo izvrši se nemudoma in vestno!